

και ήδη σημειώνονται αξιόλογα αποτελέσματα σε χώρες – πέραν των βαλκανικών – όπως η Ρωσία, η Ουκρανία, ακόμη και η Γεωργία. Ο ρόλος της ελληνικής ναυτιλίας στη Μαύρη Θάλασσα είναι σημαντικός. Ιδιαίτερα σημασία για τη χώρα μας έχουν οι εξαγωγές ενέργειας από τη Ρωσία και τα άλλα Νέα Ανεξάρτητα Κράτη προς τη Δύση και τα Βαλκάνια, διαμέσου της Μαύρης Θάλασσας και των παράκτιων χωρών. Ο σχεδιαζόμενος πετρελαιαγωγός Burgas-Αλεξανδρούπολης, και η επικείμενη διανομή ρωσικού φυσικού αερίου στην Ελλάδα, στην ΠΓΔ Μακεδονίας, ίσως και στην Αλβανία, αποτελούν χαρακτηριστικά παραδείγματα.

Το ελληνικό ενδιαφέρον για την περιοχή της Μαύρης Θάλασσας υπερβαίνει τα στενά οικονομικά πλαίσια. Η ύπαρξη αξιόλογων ελληνικών κοινοτήτων σε μερικές από τις παράκτιες χώρες, αποτελεί σημαντικό κίνητρο και παράγοντα για την ενίσχυση των δεσμών. Η Ελλάδα έχει συγκριτικά πλεονεκτήματα σε μια περιοχή με την οποία την ενώνουν κοινές ιστορικές εμπειρίες και παραδόσεις. Στις περισσότερες χώρες κυριαρχεί η ορθόδοξη θρησκεία. Η διατήρηση και ανάπτυξη σχέσεων με τη Ρωσία έχει ευρύτερη σημασία για τη χώρα μας. Τέλος, τυχόν ελληνική απουσία από την περιοχή θα άφηνε ένα κενό που θα πληρώνονταν από άλλες, συχνά ανταγωνιστικές δυνάμεις.

Στο πλαίσιο των παραπάνω, η Ελλάδα συμμετέχει ενεργά στην Οικονομική Συνεργασία του Ευξείνου Πόντου, διαδικασία που άρχισε το 1992 με τουρκική πρωτοβουλία και που περιλαμβάνει σήμερα τις έξι παράκτιες χώρες, καθώς και την Ελλάδα, την Αλβανία, τη Μολδαβία, την Αρμενία και το Αζερμπαϊτζάν.

Η πρωτοβουλία της ΟΣΕΠ υποστηρίζεται και από την Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία ευνοεί τις περιφερειακές συνεργασίες στις παρυφές της για λόγους οικονομικούς και πολιτικούς. Η συγκεκριμένη πρωτοβουλία παρουσιάζει το πρόσθετο χαρακτηριστικό ότι υλοποιεί την πρόθεση της Ένωσης, η ανατολική διεύρυνση να μην οδηγήσει στην όρθωση νέων τειχών στα σύνορά της, ιδιαίτερα δε προς την κατεύθυνση της Ρωσίας, της Ουκρανίας, καθώς και της Τουρκίας. Είναι βέβαια προφανές ότι η ανάπτυξη της

ΟΣΕΠ συναντά σήμερα και θα συναντά στο ορατό μέλλον σημαντικά εμπόδια. Ένα πλήθος τοπικών διενέξεων και διαφορών καθιστά την περιοχή εξαιρετικά ασταθή και τις διακρατικές συνεργασίες δύσκολες και εύθραυστες. Η αβεβαιότητα για το πολιτικό μέλλον πολλών από τις χώρες που συμμετέχουν, και ιδιαίτερα της Ρωσίας, αλλά και της Τουρκίας αποθαρρύνει τα μακροπρόθεσμα σχέδια. Ο διαφορετικός οικονομικός προσανατολισμός των συμμετεχουσών χωρών, και ειδικότερα οι διαφορετικοί τύποι για προοπτικές σχέσεών τους με την Ευρωπαϊκή Ένωση, καθιστά μη ρεαλιστική μια προωθημένη περιφερειακή ολοκλήρωση. Για την Ελλάδα, ο χώρος της Μαύρης Θάλασσας και η ΟΣΕΠ αποτελούν μια σημαντική διάσταση στην εξωτερική της πολιτική και στις εξωτερικές οικονομικές της σχέσεις. Μια διάσταση συμπληρωματική του βασικού ευρωπαϊκού προσανατολισμού, αλλά και της κεντρικής της προτεραιότητας που είναι η προσέγγιση των Βαλκανίων στην Ευρώπη. Και εδώ, μια εποικοδομητική συμβολή της χώρας μας θα πρέπει να απεμπλακεί από λογικές οικονομικής αξόνων και συνασπισμών στο εσωτερικό της, και αντίθετα να επιδιώξει ένα ρόλο υπέρβασης των τοπικών και περιφερειακών διενέξεων με τη βοήθεια και της ιδιότητάς μας ως μέλους της ΕΕ. Ταυτόχρονα βέβαια, έχουμε κάθε λόγο να αντικρούσουμε αντιλήψεις και πολιτικές, οποθενδήποτε προερχόμενες, που βλέπουν την ΟΣΕΠ σαν ένα μέσο απομάκρυνσης των Βαλκανίων από τον ευρωπαϊκό τους προσανατολισμό. Με την έννοια αυτή, η προσέγγιση της ΟΣΕΠ κάτω από το πρίσμα μιας κάποιας «ειδικής σχέσης» της Ελλάδας με τη Ρωσία δεν φαίνεται να εξυπηρετεί τα συμφέροντα της χώρας μας, ούτε στο χώρο της Μαύρης Θάλασσας, αλλά ούτε – και κυρίως – στα Βαλκάνια σε σχέση με την ευρωπαϊκή τους προοπτική.

Οι πρόσφατες εξελίξεις, περιλαμβανομένων και αυτών που σχετίζονται με τη δική μας βαλκανική πολιτική, επιτρέπουν μια λελογισμένη αισιοδοξία ότι η χώρα μας θα μπορέσει να αναπτύξει πολύπλευρα τις σχέσεις της με τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, καταλαμβάνοντας και τη θέση

που της αναλογεί στα Βαλκάνια και ενισχύοντας τη θέση της ως μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Υπάρχουν ασφαλώς και παράγοντες που εμπνέουν ανησυχίες, όπως το εύθραυστο της ειρήνης στην πρώην Γιουγκοσλαβία, οι εξελίξεις στη Ρωσία και πιθανόν και στην Τουρκία, η έλλειψη πνοής στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά και οι δυσκολίες στην ολοκλήρωση της στροφής της βαλκανικής μας πολιτικής, στις σημερινές μεταβατικές συνθήκες γενικής παράλυσης στην Ελλάδα. Πολλοί από τους παράγοντες που θα καθορίσουν τα ζητήματα αυτά δεν μπορούν να επηρεασθούν από την Ελλάδα, άλλοι μπορούν να επηρεασθούν σε κάποιο βαθμό, ενώ άλλοι τέλος εξαρτώνται αποκλειστικά από εμάς. Το σύνολο πάντως, των θεμάτων που εκτέθηκαν αναδεικνύουν την κεντρική σημασία που αποκτά σήμερα η έξοδος της χώρας από μια παρατεταμένη παρακμή, ο γρήγορος εκσυγχρονισμός της εξωτερικής πολιτικής, της οικονομίας και του πολιτικού της συστήματος. Χωρίς έναν τέτοιο εκσυγχρονισμό, η χώρα μας δεν θα μπορέσει να ανταποκριθεί στις νέες προκλήσεις, τόσο σε σχέση με την Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη, όσο και ευρύτερα.

Δεκέμβριος 1995

POTONTA

του Μιλτιάδη Δ. Πολυβίου

ΤΟ ΘΕΜΑ που προέκυψε γύρω από την χρήση της Ροτόντας έχει προ πολλού υπερβεί τα σύνορα της τοπικής κοινωνίας της Θεσσαλονίκης και εξακολουθεί να απασχολεί, επί ένα περίπου χρόνο, τα μέσα ενημέρωσης, έντυπα και ηλεκτρονικά, ολόκληρης της χώρας. Δεν θα αναφερθούμε εδώ στην ιστορία του κτίσματος, ούτε στα καθέκαστα της προσπάθειας κατάληψής του από την τοπική μητρόπολη με στόχο την μετατροπή του ρωμαϊκού αυτού μνημείου, που στέγασε κατά την μακραίωνη ιστορία του την λατρεία τεσσάρων θρησκειών, σε ενοριακό ναό, αφού πρόκειται για πράγματα λίγο-πολύ γνωστά. Νομίζω όμως πως δεν θα ήταν άσκοπο να αναρω-

τηθούμε για τα αίτια αυτής της δημοσιότητας. Το φαινόμενο θα μπορούσε βέβαια να αποδοθεί στην ιδιαίτερη αξία του εξαιρετικού αυτού μνημείου. Δεν υπάρχει αμφιβολία πως η μοναδικότητα της Ροτόντας συνέβαλε πολύ στο αυξημένο ενδιαφέρον του κοινού: σίγουρα όμως, το θέμα δεν θα έπαιρνε τις διαστάσεις που πήρε αν δεν συνέβαινε να φέρνει στην επιφάνεια, στην πιο κατάλληλη χρονική συγκυρία, μια σειρά από υφέροντα προβλήματα της κοινωνικής μας ζωής και των ιδεολογικών της συντεταγμένων (που διαπερνούν οριζόντια όλες τις πολιτικές και κοινωνικές ομάδες) και να θέτει έτσι κάποια καίρια ερωτήματα:

- Πώς αντιλαμβάνεται η εκκλησία τον ρόλο της στην σημερινή Ελλάδα; Ως παράγων ενοποιητικός του κοινωνικού σώματος, μέσος της διακονίας και του σεβασμού των νόμων, ή ως φορέας ενός κυνικού εξουσιαστικού πνεύματος που δεν διατάζει να διχάζει τον λαό και να καταπατεί τους νόμους για να εξυπηρετήσει τα στενά υλικά συμφέροντά της;
- Ποια είναι η στάση των αρμοδίων κρατικών οργάνων στις περιπτώσεις καταπάτησης των νόμων από την εκκλησία; Είναι στάση που προσιδιάζει σε εκφραστής μιας ευνομούμενης κοινοβουλευτικής δημοκρατίας ή σε όργανα ενός συγκαλυμμένου θεοκρατικού καθεστώτος χομεινικού τύπου;
- Ποια είναι η αντίληψή μας για την ιστορία και τα μνημεία της; Πρέπει αυτά να προστατεύονται ως αυθεντικοί φορείς της ιστορικής μνήμης, ή η μεταχείρισή τους πρέπει να διέπεται από μία προκρούστεια αντίληψη επιλεκτικής χρήσης της ιστορίας;
- Έχουμε εν τέλει το δικαίωμα να επιαιρούμαστε ως δήθεν φορείς μιας παράδοσης πολιτισμικής ανεκτικότητας, σε αντίθεση με την μισαλλόδοξη βαρβαρότητα των γειτονικών μας λαών; Μπορούμε εν προκειμένω να χύνουμε κροκοδείλια δάκρυα καταγγέλλοντας στον πολιτισμένο κόσμο το ενδεχόμενο διαστρέβλωσης του χαρακτήρα χριστιανικών μνημείων από κάποιους «απολίτιστους» αλλόθρησκους (βλ. την περίπτωση της Αγίας Σοφίας) την στιγμή που θεωρούμε ως απολύτως φυσικό να διαπράττουμε τα ίδια εκεί όπου εμείς έχουμε το πάνω χέρι;

Ο αναγνώστης των γραμμών αυτών ας μην σπεύσει να χαρακτηρίσει τα παραπάνω ερωτήματα ως αφελή και τις απαντήσεις σ' αυτά ως περίπου αυτονόητες για όσους δεν ανήκουν στο ιερατικό κατεστημένο και στους κύκλους των φανατικών «πιστών». Δυστυχώς, τα πράγματα δεν είναι τόσο απλά και βεβαίως καθόλου άσχετα με το κλίμα της εθνικιστικής δημαγωγίας και του νεορθόδοξου φονταμενταλισμού που καλλιεργήθηκε, στον βορειοελλαδικό ιδίως χώρο, κατά τα τελευταία χρόνια: οι ρίζες είναι πολύ πιο βαθιές απ' ό,τι νομίζουμε, οι εξαρτήσεις πολλές και ισχυρές. Για όσους νομίζουν πως οι εκτιμήσεις αυτές είναι υπερβολικές θα άξιζε να επισημανθούν, χωρίς σχόλια, κάποιες σχετικά όχι πολύ γνωστές πτυχές της υπόθεσης, άκρως ενδεικτικές επί του προκειμένου:

- Το βράδυ της 30ης Οκτωβρίου 1995, λίγη ώρα μετά την εισβολή των φανατισμένων «πιστών» στην Ροτόντα και την βίαιη ματαίωση της προγραμματισμένης μουσικής εκδήλωσης, όταν οι παρευρισκόμενοι ανώτατοι κρατικοί λειτουργοί (ταξίαρχος της αστυνομίας και εισαγγελέας) κλήθηκαν από τους οργανωτές της εκδήλωσης να προστατεύσουν την εκτέλεσή της, ως καθόλα νόμιμη – η έγγραφη άδεια του αρμόδιου υπουργού τους είχε εγκαίρως κοινοποιηθεί – εδήλωσαν ότι αυτό μπορεί να γίνει μόνον εφόσον δοθεί η σχετική ευλογία του μητροπολίτη. (Ο γράφων είχε την δυσάρεστη εμπειρία να είναι αυτόπτης και αυτήκοος μάρτυς των διαμειφθέντων).

- Οι βουλευτές και οι τοπικοί κομματικοί σχηματισμοί όλων των κομμάτων – με την τιμητική εξαίρεση εκείνων της αριστεράς – λαλίστατοι, ως συνήθως, για τα πάντα, ετήρησαν και εξακολουθούν να τηρούν σιγήν ιχθύος για το θέμα, καθόλο το διάστημα της εξέλιξής του, παρά τον θόρυβο, τα ψηφίσματα, και τις σχεδόν καθημερινές σχετικές αντεγκλήσεις.

- Οι γνωστοί νεορθόδοξοι διανοούμενοι, παρά την συχνότατη παρουσία τους σε κάθε έντυπο ή ραδιοηλεκτρονικό βήμα, απέφυγαν προσεκτικά οποιαδήποτε αναφορά στο θέμα, έστω και αν η θεματολογία τους εξακολουθούσε να αφορά, όπως πάντα, την νοοτροπία και το ήθος της ορθόδοξης

εκκλησιαστικής μας παράδοσης.

Απ' ό,τι φαίνεται το θέμα της Ροτόντας θα εξακολουθεί δυστυχώς να παραμένει ανοιχτό για πολύ καιρό ακόμη. Πάντως θα άξιζε νομίζω, ανεξάρτητα από την όποια τελική του έκβαση, να αναρωτηθούμε κατά πόσο αποτελεί ένα τοπικό μικροπρόβλημα ή, την μόλις ορατή κορυφή ενός κρυμμένου παγόβουνου.

ΤΑ ΜΕΣΑ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ, ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ, ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΤΩΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΩΝ ΔΙΚΤΥΩΝ*

του **Νικήτα Λιοναράκη**

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΤΗΚΑ για τον τίτλο αυτού του σχολίου. Τελικά μόνο η νομιζόμενη ως επιστημονική ευπρέπεια, με έκανε να επιλέξω με κριτήριο την σοβαροφάνεια. Προσωπικά θα προτιμούσα να μιλήσω για τις... «κοτούλες της Κομοτηνής»! Νομίζω πως αυτές εξηγούν καλύτερα την προοπτική της περιφερειακής ανάπτυξης στα πλαίσια της Ενωμένης Ευρώπης.

Η ιστορία που τις έφερε στην επικαιρότητα διαδραματίστηκε πέρσι. Ο Θεόδωρος Πάγκαλος σε ομιλία του στην Κομοτηνή, αναφέρθηκε μεταξύ άλλων και στην ανάπτυξη της μεθοριακής Θράκης. «Εγώ ξέρω ότι ο τόπος μας θ' αναπυχθεί, όταν όλα τα χωριά μιμηθούν τις κοτούλες μου», του ξεκαθάρισε ένας αγρότης παραμεθόριου χωριού. «Αυτές δεν είναι σαν εμάς που περιμένουμε, χρόνια τώρα, χαιί με γυρισμένη την πλάτη στα κλειστά διά παραπετάσματος σύνορα και εντός του γκέτο της επιτηρούμενης ζώνης. Αγνοούν κάτι τέτοια και περνούν για βοσκή στη Βουλγαρία». Την άλλη μέρα η δημοσιογράφος της τοπικής εφημερίδας *Παρατηρητής* συμπλήρωσε. «...Μήπως και εμείς οι δημοσιογράφοι δεν γνωρίζουμε πιο πολλά για το τι γίνεται στην Αθήνα ή σε χώρες μακρινές παρά στα χωριά του νομού μας που δεν επιτρέπεται η επίσκεψη δημοσιογράφων χωρίς άδεια ή λίγα χιλιόμετρα πιο βόρεια στη Βουλγαρία;».